

Helsingin yliopiston Viikin normaalikoulun tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelma 2023–2026

1. Taustaa

Laki naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta (609/1986) eli tasa-arvolaki velvoittaa kouluja ja oppilaitoksia laatimaan toiminnan kehittämiseen tähtäävän tasa-arvosuunnitelman. Tasa-arvolaki sisältää säännöksiä sukupuolten välisen tasa-arvon edistämisestä ja oikeussuojasta sekä kieltoja sukupuoleen perustuvasta syrjinnästä. Lain tarkoituksena on myös estää sukupuoli-identiteettiin tai sukupuolen ilmaisuun perustuvaa syrjintää.

Yhdenvertaisuuslaki (1325/2014) edellyttää, että kouluilla ja oppilaitoksilla pitää olla suunnitelma tarvittavista toimenpiteistä yhdenvertaisuuden edistämiseksi. Yhdenvertaisuudella tarkoitetaan sitä, että kaikki ihmiset ovat samanarvoisia riippumatta heidän iästään, etnisestä tai kansallisesta alkuperästään, kansalaisuudestaan, kielestään, uskonnostaan tai vakaumuksestaan, mielipiteestään, vammaisuudestaan, terveydentilastaan, seksuaalisesta suuntautumisestaan tai muusta henkilöön liittyvästä syystä.

Helsingin yliopiston Viikin normaalikoulun tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelma on laadittu yhteistyössä oppilaiden, opiskelijoiden ja henkilöstön kanssa. Suunnitelma on nähtävillä koulun kotisivuilla ja Wilmassa sekä liitetty osaksi koulun lukuvuosisuunnitelmaa.

2. Arvio aikaisempaan tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelmaan sisältyneiden toimenpiteiden toteuttamisesta ja tuloksista

Viikin normaalikoulun tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelmaan 2018–2021 toimenpiteiksi on kirjattu ”Puhutaan, Puututaan, Muututaan”.

Ensimmäinen tavoite on puhua tasa-arvosta ja yhdenvertaisuudesta enemmän. Tavoite on ollut esillä muun muassa silloin, kun on suunniteltu koulun toimintaa, juhlia ja tiloja, muodostettu opetusryhmiä ja valittu oppimisympäristöjä, menetelmiä ja aineistoja.

Toinen tavoite on puuttua eriarvoiseen kohteluun enemmän. Tavoitteen mukaisesti koulu yhteisön jäseniä on ohjeistettu toimimaan Sano-kerro-toimi -toimintamallin mukaan nähdessään tai kokiessaan eriarvoista kohtelua.

Kolmas tavoite on osoittaa, että tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden edistämiseksi voidaan tehdä enemmän. Tavoite on näkynyt muun muassa tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta tukevan osallisuuden ja toiminnan lisäämisenä koulun arjessa.

Uusi tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelma oli tarkoitus tehdä vuonna 2021, mutta uusi suunnitelma laadittiin vasta työryhmän perustamisen jälkeen lukuvuonna 2022–2023.

3. Nykytilanteen kartoitus

Helsingin yliopiston Viikin normaalikoulussa toteutettiin tasa-arvo- ja yhdenvertaisuuskysely perusopetuksen luokille ja lukion ryhmille sekä koulun henkilöstölle Forms-kyselynä 23.–27.1.2023. Kyselystä oli kaksi eri versiota: yksi oppilaille ja opiskelijoille ja yksi henkilökunnalle.

Kysely jaettiin henkilökunnalle Vintran tiedotteisiin. Lukiolaisille kysely teetettiin RO-tuokioissa, paitsi lukion ykkösille TO-opintojakson tunneilla. Yläkoululaiset vastasivat kyselyyn LO-tuokioissa ja alakoululaiset luokanopettajien tunneilla. Kysely avattiin uudelleen alakoululaisten vastattavaksi 7.2.–7.3.2023.

Kyselyyn vastanneita oli oppilaiden ja opiskelijoiden kyselyssä 379 ja henkilökunnan kyselyssä 37. Vastausprosentit olivat 39 % ja 34 %. Oppilaiden ja opiskelijoiden kyselyyn vastasi 72 alakoululaista (18 %), 198 yläkoululaista (63 %) ja 109 lukiolaista (42 %).

Kysely koostui kahdesta osasta. Ensimmäisessä osassa kysyttiin kokemuksista tasa-arvosta ja toisessa kokemuksista yhdenvertaisuudesta Viikin normaalikoulussa. Henkilökunnan lomakkeessa oli ensimmäisessä osassa väite *“Sukupuoleni vuoksi minua kohdellaan Viikin normaalikoulussa eriarvoisesti.”* ja vastausvaihtoehdot *“Eri mieltä”*, *“En osaa sanoa.”* ja *“Samaa mieltä”*.

Oppilaiden ja opiskelijoiden lomakkeessa oli yhden väitteen sijaan kaksi väitettä: *“Sukupuoleni vuoksi minua kohdellaan oppitunneilla eriarvoisesti.”* ja *“Sukupuoleni vuoksi minua kohdellaan oppituntien ulkopuolella (esim. välitunneilla ja ruokalassa) eriarvoisesti.”*

Lisäksi molemmissa lomakkeissa ensimmäisessä osassa oli kaksi avointa kysymystä: *“Jos koet, ettei sinua ole kohdeltu tasa-arvoisesti Viikin normaalikoulussa, voit kertoa siitä lisää tässä. Puututtiinko tilanteeseen?”* ja *“Mitä mielestäsi pitäisi tehdä, jotta Viikin normaalikoulu olisi tasa-arvoisempi?”*

Toisessa osassa molemmissa lomakkeissa oli väite *“Minua on kohdeltu yhdenvertaisesti Viikin normaalikoulussa.”* ja vastausvaihtoehdot *“Eri mieltä”*, *“En osaa sanoa.”* ja *“Samaa mieltä”*. Lisäksi toisessa osassa oli kaksi avointa kysymystä: *“Jos koet, ettei sinua ole kohdeltu yhdenvertaisesti Viikin normaalikoulussa, voit kertoa siitä tässä. Puututtiinko tilanteeseen?”* ja *“Mitä mielestäsi pitäisi tehdä, jotta Viikin normaalikoulussa parannettaisiin yhdenvertaisuutta?”*

Kaikista kyselyyn vastanneista oppilaista ja opiskelijoista 77 % ei ollut kokenut sukupuoleen perustuvaa eriarvoista kohtelua oppitunneilla, 5 % oli kokenut sukupuoleen perustuvaa eriarvoista kohtelua oppitunneilla ja 18 % ei osannut sanoa. 82 % kyselyyn vastanneista oppilaista ja opiskelijoista ei ollut kokenut oppituntien ulkopuolella (esimerkiksi välitunneilla) sukupuoleen perustuvaa eriarvoista kohtelua, 3 % oli kokenut ja 15 % ei osannut sanoa.

Astekohtaisesti tarkasteltuna tulokset ovat seuraavat. Oppitunneilla sukupuoleen perustuvaa eriarvoista kohtelua on alakoululaista kokenut 5,6 % kyselyyn vastanneista alakoululaisista, 69 % ei ole ja 25 % ei osaa sanoa. Yläkoululaisista kyselyyn vastanneista 7,1 % on kokenut sukupuoleen perustuvaa eriarvoista kohtelua oppitunneilla, 71,2 % ei ole ja 21,7 % ei osaa sanoa. Lukiossa vastaavat luvut ovat 1,8 % on kokenut, 92,7 % ei ole ja 5,5 % ei osaa sanoa.

Oppituntien ulkopuolella sukupuoleen perustuvaa eriarvoista kohtelua kertoo kokeneensa 4,2 % alakoululaisista kyselyyn vastanneista, kun taas 75 % ei ole ja 20,8 % ei osaa sanoa. Yläkoulun puolella 3,5 % on kokenut, 80,2 % ei ole ja 15,7 % ei osaa sanoa. Lukiolaisista kyselyyn vastanneista 2,8 % on kokenut sukupuoleen perustuvaa eriarvoista kohtelua oppituntien ulkopuolella, kun taas 88,1 % ei ole ja 9,2 % ei osaa sanoa.

Kaikista kyselyyn vastanneista oppilaista ja opiskelijoista 73 % oli samaa mieltä väitteestä *“Minua on kohdeltu yhdenvertaisesti Viikin normaalikoulussa.”*. Vastaajista 8 % oli eri mieltä ja 19 % ei osannut sanoa. Alakoululaisista 65,3 % oli samaa mieltä väitteen kanssa, yläkoululaisista 67,7 % ja lukiolaisista 89,0 %. Eri mieltä väitteestä olivat 6,9 % alakoulun, 9,6 % yläkoulun ja 4,6 % lukion kyselyyn vastanneista oppilaista ja opiskelijoista. Alakoulun puolelta 27,8 % ei osannut sanoa, ja vastaava luku yläkoulussa oli 22,7 % ja lukiossa 6,4 %.

Henkilökunnan osalta sukupuoleen perustuvaa eriarvoista kohtelua oli kokenut 5 % kyselyyn vastanneista. 89 % ei ollut kokenut ja 5 % ei osannut sanoa.

Yhdenvertaista kohtelua kokee henkilökunnasta saaneensa 92 % kyselyyn vastanneista. 5 % kokee, ettei ole tullut kohdelluksi yhdenvertaisesti ja 3 % ei osaa sanoa.

Oppilaiden ja opiskelijoiden avovastauksissa todettiin tasa-arvon toteutuvan pääsääntöisesti hyvin. Joissakin vastauksissa kiinnitettiin kuitenkin huomiota erilaiseen kohteluun oppitunneilla: osa koki poikien saavan enemmän huomiota, kun taas toisten mielestä tyttöjä suositaan ja kohdellaan paremmin. Opettajien puuttumattomuutta kiusaamistapauksiin käsiteltiin sekä tasa-arvon että yhdenvertaisuuden kannalta. Ongelmien ratkaisemiseksi esitettiin muun muassa erilaisuutta huomioivia oppimateriaaleja, yhdistettyjä liikunnan ryhmiä sekä yleistä tasa-arvoon ja yhdenvertaisuuteen liittyvien asioiden esillä pitämistä esimerkiksi päivänavauksissa.

Henkilökunnan avovastauksia oli niukalti eikä niissäkään tuotu esiin vakavampaa epätasa-arvoista kohtelua työyhteisössä. Yksittäisessä vastauksessa todettiin, ettei tiettyyn tilanteeseen ollut puututtu eikä henkilöä kuunneltu. Myös yhdenvertaisuuden koettiin pääosin toteutuvan. Tasa-arvon parantamiseksi ehdotettiin kaikkien sukupuolten sekä eri vähemmistöjen parempaa huomioimista toiminnan suunnittelussa. Yhden vastaajan mielestä henkilöstön rekrytointi tulisi Helsingin kaupungin tavoin tehdä yhdenvertaisuutta noudattaen: henkilöt valittaisiin haastatteluun anonyymien yhteenvedon perusteella ilman hakijan nimeä, ikää, sukupuolta tai äidinkieltä.

4. Tarvittavat toimenpiteet tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden edistämiseksi

Kyselyn pohjalta valittiin kaksi tärkeintä kehittämiskohdetta:

A) Kiinnitetään huomiota oppilasryhmien jäsenten tasapuoliseen kohteluun.

B) Tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden käsitteitä avataan yhdessä erilaisissa tilaisuuksissa, esimerkiksi päivänavauksissa ja teemapäivissä sekä oppitunneilla.

Kirjattujen toimenpiteiden toteutumista seurataan mm. Forms-kyselyin.

5. Suunnitelman päivittäminen

Tämä suunnitelma toimii pohjana Helsingin yliopiston Viikin normaalikoulun tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden edistämiseksi. Tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelma päivitetään tarvittaessa, mutta vähintään kolmen vuoden välein. Päivittämisestä vastaa työnantajan koolle kutsuma työryhmä.

Lähteet

Forms-kysely

Laki naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta (609/1986) ja sen muutos (1329/2014) 5 a § (Finlex)

Yhdenvertaisuuslaki 1325/2014 (Finlex)